Behovsanalys för verksamhetsområde

Förskola och pedagogisk omsorg

Styrprocessen 2017

2016-02-23

tyresö kommun

Innehållsförteckning

1 Behovsanalys för verksamhetsområde 1 4
1.1 Slutsatser - Samlad bedömning av verksamhetsområdets kommande femårsbehov 4

2 Beskrivning av verksamhetsområdet 4

3 Omvärldsanalys 5
3.1 Sammanfattning 5
3.2 Konsekvensanalys 6

4 Omvärldsförändring 6

5 Befolkningsutveckling och prognoser 9

6 Behov inom respektive verksamhet inom verksamhetsområdet 10

7 Förändringsbehov 12

8 Bilagor 13
8.1 Bilaga 1. Investeringsäskanden med kalkyler 13
8.2 Bilaga 2. Beslut om taxor och avgifter 13

1 Behovsanalys för verksamhetsområde 1

1.1 Slutsatser - Samlad bedömning av verksamhetsområdets kommande femårsbehov

- Behov av fler förskolor både kort- och långsiktigt skapar ökade hyreskostnader som inte ryms inom nuvarande ram.
- Anpassningar av barngruppens storlek och/eller ökad personaltäthet skapar behov av fler lokaler samt utökning av personalbemanning. Rekryteringsbehovet ökar och förskollärare är en svårrekryterad yrkeskategori. För att kunna behålla personal behöver vi ha en lönestruktur som tål konkurens från närliggande kommuner.
- Behov av underhåll av lokaler samt nyinvesteringar av inventarier för att möta förskolans läroplan kommer att bidra till ökade kostnader.
- IT-infrastruktur och snabbare uppkoppling till förskolor för att tillgodose nya behov, bland annat kommande E-handel.
- Den snabba utökningen av förskolelokaler skapar behov av matleverans. När de interna köken inte räcker till behöver vi använda oss av externa lösningar.
- Utökning av central administration.
- För att erbjuda hög säkerhet i kommunens lokaler, har ett projekt initierats för att byta till elektroniska lås. Detta kommer att innebära ökade kostnader.

Förskolan står inför stora kostsamma utmaningar de kommande åren. Detta kommer att innebära långsiktiga strategiska satsningar, såväl från förvaltningen som politiskt. Verksamhetens uppdrag utifrån de nationella styrdokumenten kommer att uppfyllas. Däremot kommer det att krävas satsningar för att kunna uppfylla vision och mål.

Utifrån målet att Tyresö ska växa till 60000 invånare och nu växer snabbt, så behövs personalförstärkningar på central nivå på förvaltningen. Detta för att säkerställa god servicenivå och rättssäker myndighetsutövning.

2 Beskrivning av verksamhetsområdet

Verksamhet och syfte

Förskolan vilar på demokratins grund. Utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

Förskolan ska uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Verksamheten ska präglas av omsorg om individens välbefinnande och utveckling. Inget barn ska i förskolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning hos någon anhörig eller funktionsnedsättning och inte heller utsättas för annan kränkande behandling.

Förskolan i Tyresö arbetar på ett sätt som främjar inkludering av alla barn – ett arbets- och synsätt som går under namnet ”En skola för var och en”.

Verksamhetens inriktning

Tyresös invånare ska erbjudas kvalitet och valfrihet. Önskemålen om barnomsorgsform varierar såväl mellan olika familjer som inom samma familj och även under olika perioder av ett barns uppväxt. En viktig utgångspunkt är att det ska vara möjligt för båda föräldrarna att förena arbetsliv med ansvar för barn och familj. För att möjliggöra arbete på obekväm arbetstid och även på detta område verka i enlighet med arbetslinjen, så finns omsorg och förskoleverksamhet på kvällar, nätter och tidig morgon.

Tyresös förskolor ska ha en hög kvalitet i verksamheten. Kvalitet skapas genom kunnig och engagerad personal. Skolorna måste ha en tydlig och uthållig utvecklingsstruktur och arbetet med att förbättra kvaliteten måste ske systematiskt och kontinuerligt. Personalen i förskolan är viktig för barnens utveckling och bör därför få det stöd, vidareutbildning och utrustning som krävs. Det är viktigt att alla medarbetare är utbildade i den pedagogik som används på förskolan. I förskolan ska alla känna sig trygga. Det är därför viktigt att barngrupperna är tillräckligt små för att barnen ska kunna utvecklas under lugna och ordnade former samt att förskolorna har en personaltäthet som gör att alla barn blir sedda.

Mobbning och andra kränkningar måste konsekvent bekämpas. I Tyresö råder nolltolerans. Insatser mot mobbning ska alltid bygga på dokumenterat framgångsrika forskningsbaserade åtgärder.

3 Omvärldsanalys

3.1 Sammanfattning

Teknikutvecklingen har lett till enorma förändringar de senaste årtiondena; datorer, internet, mobiltelefoner, industrirobotar och mycket mer. Datorkapaciteten ökar nu i en sådan takt att datorer och robotar i framtiden kommer att utföra allt mer komplexa uppgifter i ett samhälle som kommer att vara ständigt uppkopplat. Teknikutveckling är ett område som bedöms som ett viktigt område för kommunen att följa och skapa beredskap inför.

De förändringar som kommer till följd av teknikutvecklingen ställer stora krav på ett förändringarbete inom alla kommunens verksamheter de kommande tio åren. År 2025 ser vi framförallt framför oss att:

- de flesta av informationstjänster, ansökningar och beslut kan utföras när som helst på dygnet och via automatiserade funktioner.
- nästan alla insatser och tjänster kommer att kunna utföras på distans.
- i stort sett all elektronisk teknik kommer att vara trådlös, inbyggd eller bärbar och röststyrd.
- virtual reality och augmented reality kommer att användas som verktyg inom alla verksamheter.
- big data hjälper till att fatta beslut.
- allting kommer att vara uppkopplat och automatiseringen kommer att ta över en stor del av det arbete som idag utförs av personal.
- våra medborgare kommer att möta en förändrad arbetsmarknad och som arbetsgivare kommer vi att efterfråga en annan kompetens.

3.2 Konsekvensanalys

Förvaltningen ser följande konsekvenser utifrån omvärldsanalysen

- Ökade krav på tillgänglighet.
- Ökade krav på flexibilitet.
- Ökat lärande.
- Mer individualiserad utbildning.
- Ökade kostnader för hårdvara, mjukvara och infrastruktur inom IKT (Informations och kommunikationsteknik).
- Stort kompetensutvecklingsbehov, såväl inom IKT men även inom juridik.
- Krav på förändrade beteenden hos personal.
- Ökad stress genom förväntan att vara ständig tillgänglig.
- Effektiviseringsvinster.
- Risk för segregering.
- Ökade krav på behovstillfredställelse hos brukarna.
- Barn kommer även fortsättningsvis att behöva nära kontakt med vuxna.
- E-handel kommer att kräva kompetensutveckling och ökad tillgång på datorer samt utbyggnad av infrastruktur.
- Mer IKT i förskolan kommer att kräva kompetensutveckling för ett mediepedagogiskt förhållningssätt hos personalen.

4 Omvärldsförändring

Demografi – fler förskolor

Tyresö kommun kommer att växa från dagens cirka 45 000 till cirka 60 000 invånare år 2035. Detta kommer att innebära stora utmaningar för att kunna säkerställa att det finns förskoleplatser i tillräcklig utsträckning. Föräldrar väljer att flytta till, och bilda familj i, en kommun som har förskolor av god kvalitet och där man inom utsatt tid kan få förskoleplats för sina barn. Tyresö kommun

kommer även i framtiden att ta sitt ansvar och ta emot nyanlända från andra länder. Kommunfullmäktige har formulerat målet att Tyresö ska vara en av Sveriges bästa skolkommuner och där är förskolan det första steget i ett livslångt lärande.

Det finns ett stort behov av att bygga nya förskolor för att täcka framtida behov och redan nu ser förvaltningen behov av att bygga en ny förskola för 120 barn varje år de närmaste 5 åren. Det finns dessutom stora behov av underhåll av förskolebyggnader i Tyresö, såväl när det gäller inre som yttre miljö, dels utifrån ny lagstiftning och förändrad läroplan dels eftersom underhållet varit eftersatt under ett antal år. Akuta åtgärder krävs för att tillgodose behovet av platser under våren 2016 och ett flertal temporära paviljonger införskaffas och placeras ut. I samband med utökning av antalet platser måste förvaltningen kunna tillgodose det ökade behovet av matportioner, då alla förskolor idag inte har tillagningskök.

Barngruppens storlek

Nya riktlinjer för barngruppers storlek har tagits fram av skolverket vintern 2016. En minskning av befintliga barngrupper i enlighet med Skolverkets nya riktlinjer medför en stor kostnad för verksamheten. Förutom ökade personalkostnader kommer behovet av ytterligar lokaler att öka. Den fristående verksamheten har lättare att anpassa sig till de nya riktlinjerna, den kommunala verksamheten har placeringsansvar. De fristående verksamheternas ställningstagande kommer att ge effekt på den kommunala verksamheten.

Statsbidrag för minskning av barngrupper

Hösten 2015 fick alla (kommunala och fristående) möjlighet att söka pengar för att minska barngrupperna. Den kommunala verksamheten hade små möjligheter att söka pengarna under hösten beroende på det stora platsbehovet och bristen på lokaler. Inför våren 2016 finns återigen att söka riktat statsbidrag. Ambitionen är att förvaltningen efter planerad lokalutbyggnad under våren 2016 ska ha möjlighet att söka statsbidrag för att påbörja minskning av barngruppernas storlek.

Demografi - personalförstärkningar

I takt med att kommunen växer och antalet barn ökar i verksamheterna kommer inte bara förskolan att behöva personalförstärkningar. Även centralt på förvaltningsnivå kommer personalen att behöva utökas för att kunna säkerställa god utveckling, kvalitet och service samt en rättssäker myndighetsutövning.

Strukturlöner

För att kunna attrahera och behålla personal i verksamheterna kommer det att krävas särskilda satsningar på löner framöver. Det råder i dagsläget stor brist på

exempelvis förskollärare i Stockholms län. För att behålla kompetent personal görs sedan 2016 en satsning på strukturlöner – en höjning av lönen för kompetenta medarbetare som varit anställda länge och ligger förhållandevis lågt i lön.

E-handel

Införandet av E-handel i kommunen kommer att innebära ett ökat behov av såväl digital kompetens som utökning av antalet datorer i förskolan. E-handeln kommer dessutom att förstärka behovet av utbyggnad av förskolornas digitala infrastruktur, framförallt när det gäller snabbare uppkoppling.

Ökad säkerhetsrisk

En förändrad samhällssituation och enstaka händelse med stora konsekvenser gör att vi behöver inventera och mentalt förbereda organisationen på vad en allvarlig händelse innebär för oss. Inom förskolan kan vi förbättra säkerheten genom att se över och modernisera våra låssystem. Många entréer är idag olåsta dagtid och är därför en säkerhetsrisk.

Barn- och elevhälsa

Psykisk ohälsa hos barn ökar i vårt samhälle. Genom forskning om bland annat anknytningsmönster vet vi att en trygg anknytning till minst en förälder eller en annan person i barnets närhet som kan ge värme, omsorg, skydd mot eventuella faror, struktur och förutsägbarhet spelar en viktig roll för barns motståndskraft till att utveckla psykisk ohälsa. Förskolans uppdrag är att ge barnen stöd i att utveckla tillit och självförtroende. Ju tidigare insatser för att förebygga och åtgärda psykisk ohälsa sätts in, desto mer verkningsfullt och kostnadseffektivt över tid. En svensk studie av risktecken och insatser för unga vuxna som varit föremål för omfattande insatser från socialtjänst, skola och hälso-och sjukvård visar dock att insatserna dröjer, trots att risktecken ofta synts tidigt. Det är också angeläget att i högre utsträckning ta ett helhetsgrepp kring det enskilda barnet. Om olika aktörers insatser inte samordnas dröjer de ofta tills problemen blivit allvarliga. Även barns föräldrar kan behöva få stöd.

Nyanlända och modersmål.

Sverige har under 2015 haft en ökning av nyanlända och vi ser sakta en ökning inom förskolans verksamhet. Förskolan skall medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Förskolan skall lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta tillvara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjlighet att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Språkutvecklande arbetsätt och metoder samt en god

pedagogisk miljö är förutsättningar vi behöver för att tillgodose de ökade behoven.

Informations och kommunikationsteknik, IKT
I en föränderlig värld måste förskolan aktivt arbeta för att hänga med i den digitala utvecklingen. Enligt läroplanen ska förskolan sträva efter att varje barn utvecklar intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa. Mediepedagogikens syfte är att utveckla barns förståelse för sin omvärld, utveckla sin förmåga att urskilja teknik i vardagen och utforska hur enkel teknik fungerar. Dessutom att kunna skapa och uttrycka sig via medier och ha kunskap om mediernas roll i samhället. Det är en fråga om yttrandefrihet och en förutsättning för demokrati.

I FN:s konvention för barnens rättigheter står i artikel 13:
Barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser motta och sprida information och tankar av alla slag i, tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnen väljer.

Mediepedagogik innebär att använda olika medier som inspiration och led i barnens läro- och utvecklingsprocess. Med ett mediepedagogiskt förhållningssätt, och med media och IKT som verktyg, kan man jobba aktivt med barndemokrati och barninflytande, med fokus på och intresse för barnens perspektiv. Mediepedagogik handlar om omvärld, interaktion, samarbete, samspel och att se, analysera och skapa. Det är viktigt att möta barnen där de är i sin samtid, sitt samhälle och deras framtid och se barnen som producenter och inte som konsumenter och ge dem en livslång lust att lära. För att vi ska hänga med i den snabba utveckling som sker globalt krävs en utbyggnad av nätverk och inköp av hårdvara, kompetensutveckling och utvecklande av nätverk.

Pedagogisk omsorg
Den kommunala pedagogiska omsorgen är en mycket liten del av vår verksamhet. Genom att arbeta i ett nära samarbete med den kommunala förskolan kan vi säkerställa att vår pedagogiska omsorg håller god kvalitet. Barngruppens storlek och sammansättning måste bevakas även för den pedagogiska omsorgen.

5 Befolkningsutveckling och prognoser

I och med kommunens stora satsning på nybyggnation inom de närmaste 15 åren (cirka 300 nya bostäder/år) kommer inflyttningen och befolkningen att öka. Många barnfamiljer söker sig till Tyresö kommun, vilket påverkar förskolan främst de närmaste åren. Detta kommer att innebära en ökning av barn i förskoleålder inom de närmaste sex åren med cirka 20 procentenheter.

Tabell 1: Befolkningsutveckling för verksamhetsområde förskola och pedagogisk omsorg

		Utfall *)	Prognos						Analys	
	Ålder	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Utveckling (antal)	Utveckling (%)
Förskola	1-5 år	3 012	3 088	3 205	3 382	3 439	3 545	3 601	589	20 %

Källa: Utfallsrapport 2015-12-31 och Befolkningsprognos 2015-03-20
**) Utfall vid givet datum 2015-12-31*

6 Behov inom respektive verksamhet inom verksamhetsområdet

Verksamhetsmått/nyckeltal

Nettokostnadsavvikelse förskola och skolbarnomsorg, (procent)

	2012	2013	2014
Tyresö	-13,3	-8,2	-15,7

Källa: SKL (via Kolada).

Personaltäthet – antal barn per årsarbetare (kommunal regi)

	2010	2011	2012	2013	2014
Tyresö kommun	5,9	6,0	5,3	5,2	5,9
Stockholms län	5,3	5,2	5,3	5,3	5,2
Riket	5,4	5,3	5,4	5,4	5,3

Källa: Skolverket, jämförelsetal.

Tabell 2: Nyttjandegrad

Förskola	94,7 %

Metod: (Genomsnittligt antal inskrivna barn i förskola och pedagogisk omsorg 2015)/(Faktiskt antal invånare i åldern 1-5 år 2015). Källa: Extens volymstatistik per månad samt SCB befolkningsstatistik per 31 december 2015.

Behov av att bygga nya förskolor för att täcka framtida volymbehov. Redan nu ser förvaltningen behov av att bygga en ny förskola för minst 120 barn varje år de närmaste fem åren.

Behov av akuta åtgärder, temporära paviljonger (se investerings-äskande, avsnitt 8). Kapacitet i kök måste utökas för att tillgodose förskolans behov

Utökning av platser för att möjliggöra sänkning av barngruppernas storlek i enlighet med skolverkets nya riktlinjer. För att nå en snittnivå på 17 barn per avdelning krävs 11-12 nyskapade avdelningar. Varje avdelning har ett behov av tre heltidspedagoger vilket skapar en ökad personalkostnad.

Kompensation för ökad hyreskostnad. I takt med utbyggnad av förskoleverksamheten kommer även de totala hyreskostnaderna att öka mer än ramen tillåter.

Stora behov av underhåll av förskolebyggnader i Tyresö, såväl när det gäller såväl inre som yttre miljö. Många förskolor i Tyresö är byggda under 1960-1980 talet och är relativt likartade både vad gäller byggnadernas standard och underhåll. Lokalerna är generellt ytmässigt slitna. Utifrån att vi nu har en ny läroplan Lpfö-98 reviderad 2010 ställs nya krav på miljöernas utformning. Skollagen 8 kap §. Utökning och underhåll av lokaler och utemiljö kräver satsningar på nyinvestering och/eller ersättningsinvesteringar i inventarier och lekmaterial.

Behov av kompensation för ökade personalkostnader vid minskning av barngruppernas storlek.

Satsning på förskollärarlöner, kompetensutveckling och rekrytering.

Utökning central administration utifrån ökad volym i verksamheten.
för att kunna säkerställa god utveckling, kvalitet och service samt en rättssäker myndighetsutövning.

E-handel – kompetenssatsning och utbyggnad av digital infrastruktur.

IKT - Informations och kommunikationsteknik. För att vi ska hänga med i den snabba utveckling som sker globalt krävs en utbyggnad av nätverk och inköp av hårdvara samt kompetensutveckling och utvecklande nätverk.

Ökad säkerhet - En kartläggning och inventering av behov av att byta ut befintliga låsanordning till mer säkra och moderna för att säkerställa barnens säkerhet i händelse av en större krissituation. Vid behov byte av lås.

Nyanlända och Modersmål. Behov av att säkerställa att vi har rätt kompetens för de ökade kraven på **s**pråkutvecklande arbetsätt, metoder samt en god pedagogisk miljö som stimulerar barns språkutveckling.

Barn- och elevhälsa. Förstärkning av barn och elevhälsan med kommunövergripande specialpedagoger inriktade mot förskolan för att motverka psykisk ohälsa hos barn. För att kunna erbjuda kontinuerliga föräldrautbildningar, till exempel ABC-kurser behövs en särskild organisation för att hantera med det praktiska kring utbildningarna - information, anmälnings-/bekräftelse-/kö-hantering, lokal- och förtäringsbokning, mtrl-hantering, utvärderingssammanställning samt ersättning för kursledare.

7 Förändringsbehov

Verksamhetsdriften med oförändrade förutsättningar kommer att kunna hanteras inom ramen. Drift av nya lokaler täcks med volymintäkt. Ökade hyreskostnader och inventariekostnader kommer inte klaras inom befintlig ram.

I den utsträckning vi kan utnyttja befintliga kök ryms kostnaderna inom ram.

Sänkning av barngruppernas storlek i enlighet med Skolverkets nya riktlinjer ryms inte inom ram, det förvaltningen kan göra är att se över hur vi utnyttjar befintliga lokaler.

Kompensation för ökade personalkostnader vid minskning av barngruppernas storlek ryms inte i befintlig ram. Minskade barngrupper kommer att innebära fler grupper vilket i sin tur leder till ökade personalkostnader.

För att kunna säkerställa god utveckling, kvalitet och service samt en rättssäker myndighetsutövning behöver den centrala administrationen öka i paritet med utökad volym i verksamheten. Detta ryms delvis inom peng, men har varit eftersatt i ett antal år.

Satsning på förskollärarlöner, kompetensutveckling och rekrytering. Till viss del ryms det inom ram.

E-handel – kompetenssatsning och utbyggnad av digital infrastruktur. Lokala satsningar kan ske inom ram, större utbyggnad kräver ytterligare medel.

Förskolorna gör årligen satsningar inom IKT (Informations och kommunikationsteknik). Vi har en väl fungerande kompetensutveckling och vi kan skapa utvecklande nätverk. En utbyggnad av infrastrukturen samt andra större satsningar ryms inte inom befintlig ram.

Genom Språkoteket kan vi tillgodose kompetensutveckling. Satsningar inom den digitala tekniken kan delvis rymmas inom ram men det är svårt att förutsäga omfattningen i nuläget.

Förstärkning av barn och elevhälsan med kommunövergripande specialpedagoger kan ske inom ram genom ökat avdrag från förskolepengen.

För att kunna erbjuda kontinuerliga föräldrautbildningar behöver medel riktas särskilt till att organisera det praktiska kring utbildningarna. Detta kan ske genom omfördelning/anpassning av verksamhetens volym inom budgetram

8 Bilagor

8.1 Bilaga 1. Investeringsäskanden med kalkyler

Tabellen nedan är en sammanställning av ökade hyreskostnader till följ av de i bilaga1 beskrivna investeringarna.

8.2 Bilaga 2. Beslut om taxor och avgifter

Föräldravgiften styrs av nationella reglementen för maxtaxa.